

KIRJASTUS KÜNNIMEES

EESTI KEELE 2. KLASSI
ÕPETAJARAAMAT

Töövihiku 1. osa

Koostanud:

Küllike Kütimets,

Mare Kütt,

Martin Ehala

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
Soovituslikud õpitulemused 2. klassis.....	3
Soovitused eesti keele töövihiku käsitlemiseks.....	4
Iseseisvate tööde sooritamine.....	5
Harjutuste vihiku kasutamine.....	5
IKT harjutused keeleteemade käsitlemisel.	6
Häälikupikkuse märkimine kirjas (M. Ehala)	7
Etteütluste läbiviimine ja parandamine	9
TEEMA: EESTI KEELE TÄHESTIK, TV LK 2.....	10
TEEMA: HÄÄLIK JA TÄHT, TV LK 3-5.....	12
TEEMA: JUTT, LAUSE, SÕNA. TV LK 6	15
TEEMA: LAUSELÕPUMÄRK, TV LK 7	16
1. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 8 - 9.....	18
TEEMA: TÄISHÄÄLIKU PIKKUS, TV LK 10-11.....	19
TEEMA: TÄISHÄÄLIKUÜHEND, TV LK 12 – 13.....	21
TEEMA: SUUR ALGUSTÄHT, TV LK 14 -15.....	23
2. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 16 -17.....	26
TEEMA: MIDA TEEB? MIDA TEEVAD?, TV LK 18 – 19.....	28
TEEMA: MITMUS, TV LK 20 – 21	30
TEEMA: K, P, T SÕNA ALGUSES, TV LK 22 – 23	32
3. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 24 - 25.....	34
TEEMA: SULUTA KAASHÄÄLIKU PIKKUS, TV LK 26 – 27	36
TEEMA: KAASHÄÄLIKUÜHEND, TV LK 28 – 29.....	38
TEEMA: SILBITAMINE. ÜHESILBILINE SÕNA, TV LK 30 – 31	40
TEEMA: ASESÕNA, TV LK 32 – 33	43
TEEMA: I JA J SÕNAS, TV LK 34-36.....	45
TEEMA: KELLEGA? MILLEGA?, TV LK 37.....	48
4. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 38 - 39.....	49
LISAHARJUTUSED, TV LK 40 - 45.....	51
TÄHESTIK, TV LK 46	57
ETTEÜTLUSED, TV LK 47	58

SISSEJUHATUS

2. klassis jätkatakse kõikide keeleliste osaoskuste (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsuse arendamist. Osaoskusi ja õigekeelsust arendatakse nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise (suuline väljendusoskus), kirjutamise kaudu.

Soovituslikud õpitulemused 2. klassis (aluseks riiklik õppekava):

Suuline keelekasutus

- eristab täishääliku ja suluta kaashääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatlleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast;

Lugemine

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi;

Kirjutamine

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- teeb ära kirja tahvliilt või õpikust;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;

- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu
 - d (mida teed?), -te (mida teete?),
 - sse (kellesse? millesse?),
 - ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?);
- Kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Soovitused eesti keele töövihiku käsitlemiseks

Antud õppematerjal sisaldab 1. klassi kordavaid ja 2. klassis käsitletavaid keeleteemasid, mis on jaotatud teemade kaupa koos reeglitega. Igal nädalal võib käsitleda ühte keeleteemat.

Õpetajaraamat on kui e-töövihik, mis sisaldab kõiki töövihiku harjutusi koos vastustega. Neid on õpetajal võimalik projekteerida tahvlile, nii saavad õpilased oma töid ise kontrollida. Lisaks oleme harjutuste juurde toonud mõned soovitused teemade käsitlemisel.

2. klassi 1. osa (poolaasta) eesti keele töövihiku ülesehitus:

- 1) 1. klassi kordavad keeleteemad:
 - a) tähestik
 - b) häälikud, tähed, nende eristamine sõnas
 - c) jutt, lause, sõna, lauselõpumärk (punkt)
 - d) täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri
 - e) suur algustäht (inimese-, looma- ja kohanimedes, kool)
 - f) mida teeb? mida teevad?
 - g) mitmuse sõnalõpuline -d
 - h) k, p, t omasõnade alguses
- 2) 2. klassi keeleteemad:
 - a) lauselõpumärk (küsimärk)
 - b) täishäälikuühendi õigekiri
 - c) suluta kaashääliku pikkus
 - d) kaashäälikuühend
 - e) silbitamine, ühesilbiline sõna
 - f) asesõna, lühike täishäälik asesõnas
 - g) i ja j sõnas
 - h) kellega? millega?

Harjutuste liigid:

1. erinevad lünkharjutused

2. häälikupikkuste muutmine vastavalt sõna tähendusele
3. sõnade moodustamine antud tähtedest
4. sõnareast reeglile mittesobiva leidmine, jätkamine; sõnade rühmitamine antud reegli järgi
5. vigase teksti (sõnade) parandamine; enesekontrolli harjutused
6. küsimuste moodustamine
7. funktsionaalse lugemise tekstid- küsimustele vastamine (lühidalt ja täislausega), valikvastused
8. tähtpäevade, vanasõnade, mõistatuste tundmine
9. iseseisvad tööd õpilase eneseanalüüsiga
10. nuputamisesanded - ristsõnad, tähepusad, mõistatused, sõna- ja lauseketid jm
11. loovharjutused (joonistamine, kleepetöö, jutuke)
12. harjutused joonelisse vihikusse kirjutamiseks

Lisaharjutused:

1. erinevate tekstide tundmine (muinasjutt, luuletus, mõistus, vanasõna, näidend)
2. ümbriku, kutse, sõiduplaani, sisukorra lugemine ja mõistmine
3. luuletuse kirjutamine (haiku ja selle õpetus)
4. loovjutt

Kirjätähtedega (suur- ja väiketähed) tähestiku lehekülg.

Tühjad read annavad võimaluse õpilastel meelde tuletada või harjutada suurte ja väikeste kirjätähtede kujusid, seoseid.

Etteütlused õpitud keeleteemade kohta. (vt ka õpetajaraamatut lk 9)

Töövihiku sisukord, mille abil saab õpetada sisukorra kasutamist.

Iseseisvate tööde sooritamine

Iseseisvaid töid teevad lapsed iseseisvalt., aga need tööd ei ole mõeldud hindamiseks. Eesmärgiks on õpetada õpilast iseseisvalt töötama ja oma tööd analüüsima. Eelnevalt vaadatakse koos läbi töökorraldused. Õpetaja saab koos õpilasega tema tööd pärast analüüsida. Iseseisva töö harjutused toetuvad käsitletud keeleteemadele ja arendavad funktsionaalse lugemise oskust.

Harjutuste vihiku kasutamine

Lisaks töövihikule soovime kasutada abijoonega vihikut (1. veerand kuni 1. poolaasta), hiljem jätkata harjutuste kirjutamist 20 joonega vihikus. Kirjutusvahendiks soovime 1. poolaastal harilikku pliiatsit.

Tavaliselt on suurte ja väikeste kirjatähtede käsitlemine 1. klassi lõpuks läbitud, siis 2. klassi alguses tuletatakse meelde õiged tähekujud, seosed, ühtlane kirjarida. Õpilane vajab alguses näidist, kuidas paigutada kirjatöö vihiku lehele (pealkiri, kuupäev, tekst).

IKT harjutused keeleteemade käsitlemisel.

Lisamaterjalina on juurde otsitud erinevaid viiteid tundide mitmekesistamiseks. Infotehnoloogia linkide kogumiku on koostanud Vanalinna Hariduskolleeegiumi klassiõpetaja Tuuli Koitjärv ja Jäneda Kooli klassiõpetaja Tiia Salm. Kogumik asub aadressil <http://aabits.kynnimees.ee/ikt> (vajalik eelnev registreerimine keskkonda).

1. kooliastmes on üldiselt soovitatav kasutada eelkõige frontaalset õpetamismeetodit ja mängulisi arvutiprogramme.

Häälik ja täht

<http://www.frepy.eu/games/Frepy3ee/index2.html> (PUDI-PADI SUPP)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy3ee/> (PUDI-PADI PUDER)

(leia sõna/pilt, mis sisaldab seda tähte)

Jutt, lause, sõna

<http://www.frepy.eu/games/Frepy12ee/> PILDID SEINAL

(kuula või loe lause ja pane õigesse kohta – vasak, kohal, all, kõrval)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy10ee/> REISIJAD

(loe lause, leia sobiv vagun)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy20ee/> AARDEJAHT

(kuula või loe lause ja pane õigesse kohta - vasak, parem, all, ees, keskel)

Täishäälikuühend

<http://www.purposegames.com/game/5144871039> (koostaja T. Koitjärv)

Mida teeb? Mida teevad?

<http://www.frepy.eu/games/Frepy11ee/>

(õige tegusõna leidmine lausesse)

Mitmus

<http://www.frepy.eu/games/Frepy16ee/>

ÜKS VÕI MITU (puzzlesse sobiv pilt)

Kaashäälikuühend

<http://learningapps.org/view1580420>

Silbitamine. Ühesilbiline sõna

<http://www.frepy.eu/games/Frepy14ee/> SOO

(ühenda silbid)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy7ee/>

PÕRNIKAMÄNG *(ühenda silbid)*

Kellega? Millega?

<http://learningapps.org/631491>

Häälikupikkuse märkimine kirjas (M. Ehala)

Eesti keele õigekiri on häälduspärane – kirjas märgitakse häälikud nii, nagu neid hääldatakse. On siiski erandeid, kus kirjepilt ei kajasta häälduse erinevust. Näiteks peenendusega (palatalisatsiooniga) ja peenenduseta sõnad kirjutatakse ühtmoodi – *jäme palk* ja *patu palk*.

Et peenendust kirjas ei märgita, siis ei õpetata selle eristamist ka õigekirja puhul.

Samasugune erandlikkus iseloomustab ka häälikupikkust.

Täishäälikute ja suluta kaashäälikute puhul pika ja ülipika hääliku erinevust kirjas ei märgita – mõlemad kirjutatakse kahe tähega: *selle kooli*: seda *kooli*, *selle kolli*: seda *kolli*.

Ilma lausekonteksti tundmata ei ole seetõttu võimalik öelda, kas sõna hääldada pika või ülipika häälikuga. Näiteks, kuidas hääldada sõna *kooli*, kui sellel puudub kontekst?

Kui laps õpib lugema, siis õpib ta õige häälikupikkuse ära kuulmise järgi lausekonteksti põhjal, ta ei tea midagi pika ja ülipika hääliku eristusest. Et täishäälikute ja suluta kaashäälikute puhul märgitakse õigekirjas vaid kahte pikkusastet – lühikest ja pikka, siis ei ole vaja nende häälikute õigekirja õpetamisel kolmest pikkusastmest rääkida, piisab täiesti lühikese ja pika mõistest.

Seda arvestab ka riikliku õppekava I kooliastme eesti keele ainekava, milles kordagi ei mainita ülipika hääliku ega välte mõistet. Õigekirja õpitulemused on ainekavas kirjeldatud järgmiselt:

valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi ning pikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu.

Seega ei nõua riiklik õppekava pika ja ülipika hääliku (või II ja III välte) eristamist. Paljud õpetajad siiski õpetavad vanamoodi kolme häälikupikkust (väldet), enamasti põhjusel, et kohasem metoodika pole lihtsalt levinud.

Kuidas õpetada häälikupikkuse kirjutamist kasutades vaid lühikese ja pika hääliku mõistet?

Täishäälikute ja suluta kaashäälikute häälikupikkuse kirjutamise omandamiseks piisab kahest reeglist. Sulghääliku häälikupikkust hakatakse õppima siis, kui teiste häälikute häälikupikkus on omandatud.

Reegel 1: lühike häälik märgitakse ühe tähega, pikk häälik kahe tähega, näiteks

lühike	pikk
<i>koli</i>	<i>kooli</i>
<i>koli</i>	<i>kolli</i>

Pikaks häälikuks tuleb nimetada niihästi teise- kui ka kolmandavärtelisi häälikuid, kusjuures nende erinevust ei ole vaja esile tuua. Kui mõni õpilane märkab, et *seda kooli* kõlab teisiti kui *selle kooli*, siis tuleb teda kiita erinevuse märkamise eest ja öelda, et need mõlemad on pikad häälikud ja kirjutatakse kahe tähega. Siinjuures saab õpetaja tuua veel näiteid sõnadest, mida hääldatakse erinevalt, aga kirjutatakse ühtmoodi. Näiteks sõna *palk* hääldub kahtmoodi.

Reegel 2: häälikuühendis kirjutatakse iga häälik ühe tähega.

Häälikuühendi moodustavad ühes sõnas kõrvuti asetsevad erinevad täis- või kaashäälikud. Nii näiteks on sõnas *karm* *r*-häälik pikk, sõnas *aur* *u*-häälik pikk. Häälikuühendi kirjutamise reegli järgi aga kirjutatakse need kõik alati ühe tähega: *karm*, *aur*.

Nendest kahest reeglist piisab täishäälikute ja suluta kaashäälikute häälikupikkuse kirjutamise omandamiseks. Et lühikese ja pika erinevus paremini esile tuleks, on kõige kohasem kasutada sõnapaare, mis erinevad vaid ühe hääliku pikkuse poolest (nagu *koli* ja *kooli*).

Sulghäälikute pikkuste eristamisega tegeldakse 3. klassis

Kokkuvõte

Pika ja ülipika hääliku erisuse käsitlemisest loobumine täishäälikute ja suluta kaashäälikute õigekirja õppimisel loob üksühese vastavuse kirja- ja õpetatavate kategooriate vahele: **lühike häälik – üks täht, pikk häälik – kaks tähte**. See muudab omandamise kergemaks, sest kognitiivselt on kergem mõista sellist erinevust, mis kajastub ka kirjas.

Selline õpetamismeetod lähtub ka põhimõttest, et liigutakse kergemalt raskemale: ülipika hääliku mõiste tuleb sisse alles sulghäälikute õigekirja juures, kus see kajastub ka kirjas, mistõttu on sellest erisusest kergem rääkida õigekirja näidete varal.

Mõnikord on tehtud etteheide, et kolme pikkusastme sissetoomine alles sulghäälikute juures ajab õpilased segadusse. See on asjatu kartus. Ka teistes õppeainetes muudetakse varem õpitut, kui lihtsamate nähtuste kõrval hakatakse rääkima keerulisematest. Näiteks murdarvud, imaginaararvud jt matemaatilised kategooriad tulevad õpetusse järk-järgult, mitte ei räägita neist kohe esimeses klassis. Sama on ka häälikupikkusega – häälikupikkuste eristamine on oluline õigekirja õppimiseks ja sellest tuleb rääkida niipalju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik.

Häälikupikkuse eristamise harjutamine, millel pole õigekirja õppimise eesmärki võtab õpetaja tähelepanu eemale olulisematelt eesmärkidelt, milleks on õpilase keelelise eneseväljenduse arendamine.

Grammatikat jõuavad õpilased küllalt õppida põhikooli vanemates astmetes. Algkooli põhieesmärk on anda edukaks õppimiseks vajalik funktsionaalne keeleoskus ja õigekirjaoskus.

Etteütluste läbiviimine ja parandamine

Läbiviimine:

- 1) õpetaja loeb esimesel lugemisel etteütluse ette tervikuna, õpilased kuulavad;
- 2) õpetaja loeb teisel lugemisel etteütluse lausete kaupa, õpilased kuulavad ja kirjutavad, õpetaja kordab lauset;
- 3) pärast kirjutamist loeb õpetaja etteütluse kolmas kord ette, õpilased kuulavad, kontrollivad ja vajadusel parandavad;
- 4) lõpuks loevad lapsed vaikselt oma etteütluse läbi, vajadusel parandavad.

Parandamine:

- 1) töös märgib õpetaja iga rea lõppu vigade arvu tulenevalt **õpitud** keelereeglitest;
- 2) veaks ei loeta eksimusi õppimata keelereeglite kohta;
- 3) mitu viga ühes sõnas loetakse üheks veaks;
- 4) üheliigilised korduvad vead loetakse üheks veaks (näiteks kõik lausealgused väikese tähega, mitmel tähel täpid puudu).

TEEMA: EESTI KEELE TÄHESTIK, TV LK 2

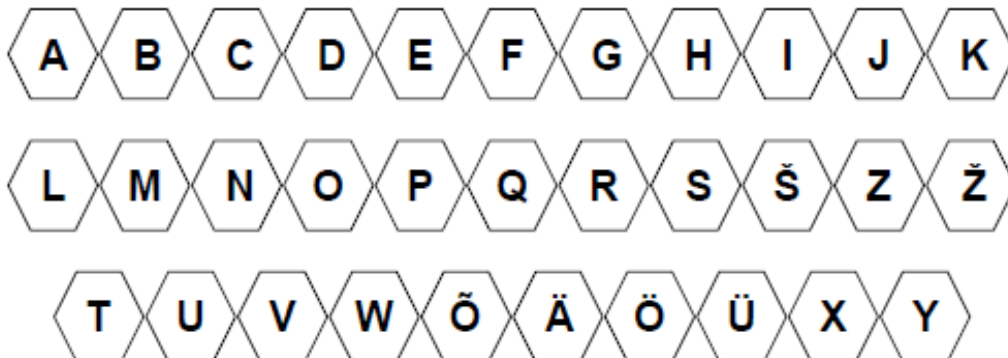
Eesmärk:

- korratakse vöörtähtedega tähestikku

Jätan meelde!

Tähestik on tähed kindlas järjekorras.

Harjutus 1. Leia puuduvad tähed, mis asuvad tähestikus kõrvuti. Viimane kirjuta ise.

l m n o

r s š z

š z ž t

h i j k

õ ä ö ü

Selle teema käsitlemisel küsida lastelt, miks on vaja teada tähestikku peast. Enne seda harjutust korrata klassis koos tähestikku, kinnistada tähestikku erinevate õppemängudega.

*Mäng: õpetaja alustab tähtede loetelu tähestikulises järjekorras. Katkestab siis äkki ja palub ühel õpilasel jätkata sealt, kus tema katkestas. Õpetaja katkestab õpilase ja jätkab ise või nimetab uue õpilase.

K. Kütimets, T. Puik „Eesti keele õppemängud 1. kooliastmes“, 2009

Harjutus 2. Kirjuta tähed joonele tähestikulises järjekorras.

f c d e

c, d, e f

w õ ä v

v, w, õ, ä

o p r q

o, p, q, r

s z š ž

s, š, z, ž

Soovitame enne seda harjutust klassiga koos teha sarnane ülesanne tahvlile. Tahvil on tähestikulises järjekorras olevad tähed segipaisatud. Koos õpetajaga pannakse need õigesse järjekorda.

Harjutus 3. Kirjuta nimed joonele tähestikulises järjekorras.

Marko, Eliis	Eliis, Marko
Robin, Aaron	Aaron, Robin
Inesa, Karolin, Jarno	Inesa, Jarno, Karolin
Holger, David, Teele	David, Holger, Teele

Küsimus lastele: miks peavad nimed olema tähestikulises järjekorras? Selgitada, kuidas pannakse nimed tähestikuliselt järjekorda.

**Mäng: moodustada tähestikuline järjekord oma paarides, kolmikutes või rohkem.*

TEEMA: HÄÄLIK JA TÄHT, TV LK 3-5

Eesmärk:

- korratakse hääliku ja tähe mõisteid, nende seost

IKT: <http://www.frep.py.eu/games/Frep.py3ee/index2.html> (Leia sõna, milles on see häälik)

<http://www.frep.py.eu/games/Frep.py3ee/>

Jätan meelde!

Häälikuid me kuuleme ja hääldame. Tähti me näeme ja kirjutame.

Harjutus 1. Leia eelmise lehekülje tähestikust kõik täishäälikud ja värvige need punaseks.

Tuletatakse meelde kõik täishäälikud. Harjutatakse peast täishäälikute lugemist.

Harjutus 2. Kirjuta kõik täishäälikud joonele.

Täishäälikud on a, e, i, o, u, õ, ä, ö, ü.

Täishäälikuid on tähestikus (mitu?) üheksa (9).

Jätan meelde!

Täishäälikud on häälikud, mida saab hääldada täie häälega.

Harjutus 3. Leia tähestikust võõrtähed c, f, q, š, z, ž, w, x, y. Värvige need halliks.

Jätan meelde!

C, f, q, š, z, ž, w (kaksisvee), x, y (igrek ehk üpsilon) on võõrtähed, mida kasutatakse nimedes ja võõrsõnade kirjutamisel.

Tuletatakse meelde võõrtähed ja kuidas on nende tähtede nimed.

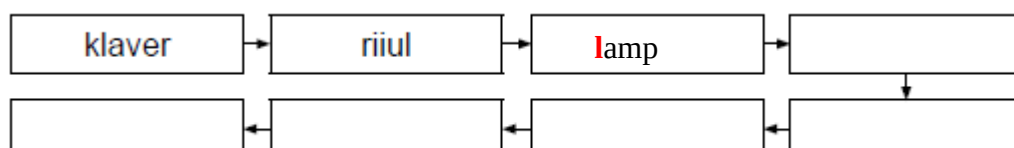
Harjutus 4. Värvige eelmise lehekülje tähestikust kõik veel värvimata tähed siniseks.

Need tähed on kaashäälikud.

Kirjuta kõik kaashäälikud joonele. b, d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v

Korratakse kaashäälikuid.

Harjutus 5. Jätka sõnaketti.

Võti: eelmise sõna viimane täht on järgneva sõna algustäheks. Seda harjutust võib teha enne suuliselt. Vihikusse teevad lapsed iseseisvalt. Õpilasel võimalik lugeda klassile või naabrile kontrollimiseks ette.

Harjutus 6. Vaata pilte. Mitu häälikut on sõnas? Mitu tähte on sõnas?

	TIGU	KASS	VAAS	PUU	ILVES
HÄÄLIK	4	3	3	2	5
TÄHT	4	4	4	3	5

Esmalt mängitakse koos, et korrata tähe ja hääliku mõistet.

*Mäng: õpetaja näitab erinevaid pilte. Õpilased häälivad vaikselt ning loendavad, mitu häälikut on sõnas. Kordavad veel sõna ja kuulavad, kas mõni häälik kostab pikemalt. Tähtede loendamiseks võib õpetaja või õpilane kirjutada sõna tahvlile.

Soovitame enne harjutust pildid koos üle vaadata, et piltide sisu oleks arusaadav.

Pärast harjutust võivad lapsed ise esitada sõna ja küsida kaaslastelt. Õigesti vastanud saab öelda oma sõna.

Harjutus 7. Mõtle sõnu, milles on ...

... kolm häälikut. isa, _____
 ... neli tähte. kamm, _____
 ... neli häälikut. mari, _____
 ... kuus tähte. hammas, _____

Seda harjutust teevad õpilased iseseisvalt. Koos kontrollimiseks.

Harjutus 8. Lisa puuduv täht. Mis sõna saad? Kirjuta sõnad joonele.

___ ool

kool tool sool
 nool pool rool
 vool hool

Töö sõnavaraga: selgitatakse tekkinud sõnade tähendusi.

Harjutus 9. Kasuta eelmise harjutuse sõnu ja täida lüngad.

Mardi **nool** lendab suure kaarega kaugele.

Ema tahab teha suppi, aga **sool** on otsas.

Vanaemal on köögis väga vana **tool**.

Igal aastal 1. septembril algab **kool**.

Sportautodel on väike **rool**.

- Moodusta laused nende sõnadega, mis jäid kasutamata.

Olenevalt klassi tasemest võimalus moodustada kõikidest nendest sõnadest loovjutuke.

Harjutus 10. Loe Eesti rahvajuttu. Vasta küsimusele täislausega.

Sääsk ja jänes

Sääsk ütelnud jänesele: „Sa oled küll suur ja vägev mees, aga mind kardad sa nagu tuld.”

Jänesel on väga õhuke karv ja suvel jänes jookseb sääskede eest kas või vette.

1. Kes on rahvajutu tegelased?

Rahvajutu tegelased on sääsk ja jänes.

2. Kes keda kardab? Miks?

Jänes kardab sääske, sest jänesel on väga õhuke karv.

3. Mida tähendab kõnekäänd **kardab nagu tuld**? Märgi ristiga.

On väga ettevaatlik.

Mets põleb, sellepärast kardab.

Tunneb suurt hirmu. X

4. Leia rahvajutust tabelisse iga pealkirja alla **kaks sõna***, milles on ...

3 tähte ja 3 häälikut	4 tähte ja 3 häälikut	4 tähte ja 4 häälikut	5 tähte ja 4 häälikut
aga, kas, või	küll, suur, mees, eest	oled, mind, nagu, tuld, väga, karv	sääsk, vette

**anname valikuks sõnu rohkem*

5. Mitu tähte ja häälikut on sõnas? Täida tabel.

Sõna	Tähed	Häälikud
Jänes	5	5
jookseb	7	6
sääskede	8	7

TEEMA: JUTT, LAUSE, SÕNA. TV LK 6

Eesmärk:

- korratakse mõisteid *jutt, lause, sõna ja* lausealguse reeglit
- kinnistatakse lause piiritlemise oskust

IKT: <http://www.frepy.eu/games/Frepy12ee/>

PILDID SEINAL (kuula või loe lause ja pane õigesse kohta – vasak, kohal, all, kõrval)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy10ee/> REISIJAD (loe lause, leia sobiv vagun)

<http://www.frepy.eu/games/Frepy20ee/> AARDEJAHT

(kuula või loe lause ja pane õigesse kohta - vasak, parem, all, ees, keskel)

Jätan meelde!

Jutt koosneb lausetest.

Lause koosneb sõnadest. Lause algab suure tähega.

Harjutus 1. Loe jutt. Mitu sõna on lauses?

Saabunud on jälle sügis. [4] Miina ja Peeter lähevad koos kooli. [6] Neil on seljas koolikott ja kaasas lilled õpetajale. [8] Lapsed on rõõmsad. [3] Nad kohtuvad jälle oma sõpradega. [5] Koos on tore olla. [4]

Selles jutus on 6 lauset. Lause koosneb sõnadest .

Harjutus 2. Vasta jutu põhjal küsimustele täislausega.

Miks Miina ja Peeter lähevad kooli? **Saabunud on sügis ja siis minnakse kooli.**

Kellele nad lilli viivad? **Nad viivad lilled õpetajale.**

Kellega nad koolis kohtuvad? **Koolis kohtuvad nad sõpradega.**

Miks lapsed on rõõmsad? **Koos on tore olla.**

Küsimustele on võimalik erinevalt vastata. Harjutada vastama täislausetega. Pöörata tähelepanu õigekirjale.

Harjutus 3. Leia laused ja pane punkt. Kirjuta harjutus vihikusse.

KELL HELISEB. LAPSED JOOKSEVAD KLASSI. NEID OOTAB
JUBA ÕPETAJA. KA TEMA ON RÕÕMUS. ALGAB ESIMENE
TUND. TÄNA TULEB TUNDI KÜLALINE.
Selles jutus on 6 lauset

Pöörata tähelepanu ära kirjutamisele ja õigetele tähesõnadele.

TEEMA: LAUSELÕPUMÄRK, TV LK 7

Eesmärk:

- korratakse lauselõpumärki *punkt* ja käsitletakse lauselõpumärke *küsimärk*, *hüüumärk*
- tutvustatakse mõisteid *väit- ehk jutustav lause*, *küsilause* ehk *küsimus*

Jätan meelde!

Lause lõpumärgid on punkt (.), küsimärk (?) ja hüüumärk (!).

Harjutus 1. Loe laused.

Ema võtab korvi. Jüri mängib kodus. Kuhu sa lähed? Lähen turule.
Palun too turult õunu, ploome ja tomateid! Kas sa arbuusi ka tahad?
See on hea mõte. Palun too!

Pööratakse tähelepanu lauselõpumärgile ja intonatsioonile. Koos jõutakse järelduseni, et erinevad lauselõpumärgid nõuavad erinevaid intonatsioone.

Harjutus 2. Leia eelmisest harjutusest lauselõpumärgid. Tõmba punkti alla roheline joon, küsimärgi alla sinine joon ja hüüumärgi alla punane joon.

Ema võtab korvi. Jüri mängib kodus. Kuhu sa lähed? Lähen turule.
Palun too turult õunu, ploome ja tomateid! Kas sa arbuusi ka tahad?
See on hea mõte. Palun too!

- Miks kasutatakse erinevaid lauselõpumärke?

Jätan meelde!

Lause, mille lõpus on **punkt**, on jutustav lause ehk väitlause.

Klassis arutelu, miks kasutatakse erinevaid lauselõpumärke.

**Mäng: õpetaja kirjutab tahvlile lause ja seda loetakse erinevate intonatsioonidega.*

Näide: Äkki hakkas sadama

Harjutus 3. Lõpeta laused. Lisa lauselõpumärk.

Ema jõudis _____. Tal oli suur _____.

Korvis olid maitsvad _____ ja punased _____.

Ema ja Jüri teevad koos _____.

Loovharjutus, lapsed töötavad iseseisvalt. Moodustatud laused saab klassis ette lugeda.

Jätan meelde!

Lause, mille lõpus on **küsimärk**, on küsilause ehk küsimus.

Harjutus 4. Moodusta küsimused. Ära unusta lauselõpumärki!

Lapsed korjavad tammikus tammetõrusid.

1. Kes **korjavad tammikus tammetõrusid**?
2. Mida teevad **lapsed tammikus**?
3. Kus **korjavad lapsed tammetõrusid**?
4. Mida korjavad **lapsed tammikus**?

Tähelepanu puuduvatele küsimärkidele.

1. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 8 - 9

1. Järjesta sõnad lauseks nii, et saaksid vanasõna. Ära unusta lauselõpumärki!
 teeb meistriks harjutamine Harjutamine teeb meistriks.
 iga on raske algus Iga algus on raske.
 seda Juhan mida ei õpi ei tea Juku Mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea.

2. Järjesta linna nimed tähestikulises järjekorras.

1. Haapsalu 2. Narva 4. Rakvere
 3. Pärnu 5. Tartu 6. Viljandi

3. Kirjuta, mitu tähte ja häälikut on sõnas.

sõna	tähti	häälikuid
sügis	5	5
õun	3	3
puu	3	2
seen	4	3
kollane	7	6

4. Eralda lauses sõnad kriipsuga. Mitu sõna on lauses?

Lapsed jooksevad pärast kooli koju.
 Päike paistab.
 Lapsed lähevad õue.
 Nad mängivad majatagapalli.

5 sõna
 2 sõna
 3 sõna
 5 sõna

5. Vaata pilte. Kirjuta puuduvad sõnad ja pane lauselõpumärgid. Leia lausele sobiv pilt.

1. Kärbseseen on mürgine.
 2. Lilled on vaasis.
 3. Laps/poiss teeb õues kukerpalli.
 4. Kass sööb kala.
 5. Mänd kasvab mere ääres.

Minu hinnang oma tööle

Õpilased kasutavad hinnangu andmisel „nägude“ märke.

Kõige lihtsam oli teha harjutust _____.

Kõige raskem oli teha harjutust _____.

Iseseisev töö oli minu jaoks (värvi nägu):

😊 liiga lihtne 😐 paras ☹️ väga raske

TEEMA: TÄISHÄÄLIKU PIKKUS, TV LK 10-11

Eesmärk:

- korratakse täishääliku pikkuseid

Jätan meelde!

Lühike täishäälik kirjutatakse **ühe** tähega.
Vili valmib põllul. Põld on sügisel kollane.
Pikk täishäälik kirjutatakse **kahe** tähega.
Laul on käärid. Mati otsib kääre.
Luigel on uhked tiivad. Ta lehvatab tiibu.

Häälikupikkuste käsitlemine õpetajaraamatus [lk 7](#)

Harjutus 1. Tuleta meelde täishäälikud ja kirjuta need joonele.

a, e, i, o, u, õ, ä, ö, ü

Õpilased saavad seda tööd kontrollida tv lk 2-3

Harjutus 2. Vaata pilte. Kirjuta lünka puuduvad tähed.

k o rv
k ü ü l i k
s e e n e d

p u u d
r o o s i d
o r a v

k u u sk
p õ õ s a d
k ä b i

Sõnad koos hääldata, pöörata tähelepanu täishääliku pikkusele.

Harjutus 3. Kirjuta lünka sobiv sõna eelmisest harjutusest.

Vanaemal on korv. Ta paneb sinna seened. Puud ja põõsad langetavad lehti. Ainult kuusk jääb igihaljaks. Orav närib käbi. Roosid õitsevad veel aias. Küülik on puuris.

Siin pöörata tähelepanu sõnadele, mis jäävad lause algusesse.

Harjutus 4. Leia lausesse õige täishääliku pikkusega sõna. Värv see.

Laua on küna/**küüna**.

Metsast leiab seni/**seeni**.

Ta sõidab jalgrattaga male/**maale**.

Eestis on palju sari/**saari**.

Kaldal on suur **kivi**/kiivi.

Talv võib olla **käre**/kääre.

Vitamiinirikas vili on kivi/**kiivi**.

Rabamatk on **tore**/toore.

Enne seda harjutust kirjutada mõlemad sõnad tahvlile, hääldata neid ja selgitada sõnatähendust.

Harjutus 5. Muuda märgitud sõnas esimese täishääliku pikkust.

kuri hunt * jooksis **kuuri**
sirge rivi * pesi **riivi**
väike tibu * sirutas **tiibu**
käre pakane * otsis **kääre**

vana **kell** * roosa **keel**
põlev **tikk** * madal **tiik**
pehme **vatt** * puidust **vaat**
hirmus **koll** * tore **kool**

- Moodusta nende sõnapaaridega lauseid.

Tähelepanu pöörata sõnade õigekirjale ja sõnatähendustele.

Harjutus 6. Loe luuletust. Mitme tähega kirjutad sulgudes oleva täishääliku?
Tõmba vale maha.

Väike jänes
J.Oro

Väike j(**ä**, **ää**)nes – küll on k(**e**, **ee**)na –
pehme, s(**i**, **ii**)dine ja h(**a**, **aa**)ll.
Meil on v(**a**, **aa**)na jätku (**e**, **ee**)ma,
n(**e**, **ee**)li väikest poega tal.
J(**ä**, **ää**)nes r(**õ**, **öö**)mustab ja hüppab,
aias kapsalehti s(**õ**, **öö**)b.
N(**i**, **ii**)dul lustiliselt lippab,
koplis kukerpalli l(**õ**, **öö**)b.

- Kirjuta vastus.

1. Mitu poega on jänesel? **Neli (4)**

2. Mõtle jänesepoegadele nimed, mis algavad täishäälikuga.

(korrata täishäälikuid; loovharjutus, kontrollida nimede õigekirja)

3. Mida jänes teeb? **Rõõmustab, hüppab, sööb, lippab, lööb.**

4. Kirjuta luuletus õigesti vihikusse. Illustreeri luuletus.

Luuletuse võib kirjutada ka lehele ja illustreerida. Teha näitus.

Kuna puudub tööjuhendis täpne korraldus, kas vastata lühidalt või täislausega, siis võib õpilane ise valida või õpetaja ise täpsustab.

TEEMA: TÄISHÄÄLIKUÜHEND, TV LK 12 – 13

Eesmärk:

- omandatakse oskus leida täishäälikuühendit ja kasutatakse seda õigekirjas

Harjutus 1. Leia sõnast täishäälikud ja värvi need punaseks

PAEL VÕI ÕUN LAUL
AED PÄEV SAI KÖIS KOI

Jätan meelde!

Kui sõnas on kõrvuti erinevad täishäälikud, siis on sõnas **täishäälikuühend**.

Ühiselt jõutakse reeglini.

Harjutus 2. Täida tabel

Sõnas on täishäälikuühend	Sõnas ei ole täishäälikuühendit
käed	käsi
koer	roos
pai	küünal
väike	pohl
oinas	seen

Vajadusel leida üheskoos enne kirjutamist täishäälikuühendiga sõnad. Täiendada suuliselt või jätkata mänguga: õpilane ütleb kaaslasele sõna ja esitab küsimuse: kas sõnas on täishäälikuühendit.

Harjutus 3. Moodusta täishäälikuühendiga sõnu. Koosta nende sõnadega laused. Kirjuta laused vihikusse.

Näited:

AI	AU	OE
vaip, taip, sain, said, pai, vaid, lai, maid	laul, laut, laud, saun, paun, kaun	koer, loen, loed, poen, poed, soe, toed, koeb, toel

Jätan meelde!

Täishäälikuühendis kirjutatakse kõik täishäälikud **ühe tähega**.

Enne sõnade kirjutamist korratakse täishäälikuühendi reeglit. Sõnu moodustatakse koos, kirjutatakse tahvlile, jälgitakse õigekirja. Vajadusel selgitada sõnade tähendusi.

Lausete kirjutamine vihikusse: lapsed võivad valida, missuguse sõnaga nad moodustavad (õpetaja annab ette lausete arvu).

Harjutus 4. Leia luuletusest täishäälikuühendiga sõnad. Tõmba neile joon alla.

J.Oro

Päike ei paista, päike ei sära,
kõik linnud väikesed lendavad ära.
Õues on külm, sääl lapsed ei mängi –
vara läheb pimedaks, vara poevad süngi.

- Mida tähendab sõna **sääl**? **seal**

Harjutus 5. Paranda vead. Kirjuta laused õigesti vihikusse.

Vanast ajast peale on kõige tähtsam toit leib. Leib on toidulaual olnud alati aukohal. Leiba ei tohi maha visata ega peale astuda.
Vanasõna ütleb: „Austa leiba, leib on vanem kui meie.”

Harjutuses on 10 viga. Seda harjutust võivad lapsed teha iseseisvalt. Korrata selle harjutuse juures veelkord täishäälikuühendi reeglit.

Harjutus 6. Lõpeta lause sõnaga, milles on täishäälikuühend.

Väike Jüri sööb (**saia, õuna, leiba**).
Vanaema kuulab raadiost ilusat (**laulu**).
Inimese parim sõber on (**koer**).
Täna on päikesepaisteline sügisene (**päev**).
Eemal merel paistab (**laev**).

Antud on näidisvastused.

Harjutus 7. Moodusta tähtedest sõna nii, et sõnas oleks täishäälikuühend.

P K I Ä E

PÄIKE

E R K O

KOER

U L L A

LAUL

L N E Õ

NÕEL

R A E S I N

NAERIS

K Ä E P I V

PÄEVIK

TEEMA: SUUR ALGUSTÄHT, TV LK 14 -15

Eesmärk:

- korratakse suure algustähe õigekirja inimese-, looma- ja kohanimeses, lause alguses

Harjutus 1. Loe jutt.

Väljas sajab vihma. Väike Mirjam on oma toas ja mängib kooli. Tema õpilasteks on nukud ja kass. Mirjamile meeldib õpetada. Mirjami õpetaja nimi on Kaisa. Ta on väga tore õpetaja. Mirjam soovib suurena saada ka õpetajaks.

- Tõmba iga lause esimesele sõnale joon alla.
- Lõpeta reegel.

Jätan meelde!

Lause algab **suure algustähega**.

Enne reegli sõnastamist küsida õpilastelt: mitu lauset on, mitmele sõnale nad joone alla tõmbasid ja kuidas on nende sõnade algustäht kirjutatud. Miks? Ühiselt korratakse reeglit.

Harjutus 2. Moodusta sõnadest lause. Kirjuta laused vihikusse.

1. süüa isa köögis teeb	Isa teeb köögis süüa.
2. uudistama kööki tütar jookseb	Tütar jookseb kööki uudistama.
3. on laual pannkoogid maitsvad	Laual on maitsvad pannkoogid.
4. hakkab pere sööma kogu	Kogu pere hakkab sööma.

Moodustatud lausete sõnade järjekord võib veidi erineda, aga peab olema loogiline. (Näiteks: Isa teeb köögis süüa. Köögis teeb isa süüa.)

Harjutus 3. Vali lause algusesse õige sõna. Lõpeta lause.

isale / **Isale** meeldib _____

Mirjamile / mirjamile maitsevad _____

Pannkoogid / pannkoogid on _____

Kogu / kogu pere on _____

Õpilased võiksid põhjendada oma lause alguse valikut. Harjutuse lauseid lõpetatakse eelmise harjutuse sisu põhjal. Lausete lugemine ühiselt.

Harjutus 4. Paranda vead. Kirjuta laused vihikusse.

Õues on pime. Tänaval põlevad tuled. Ene viib venna lasteaeda.
Väikemees ei jõua jala minna. Nad ootavad trammi. Emalt kostab
trammi mürin.

Harjutus 5. Loe jutt. Leia nimed. Tõmba nimedele joon alla.

Õpetaja Kaisa Kink elab Haapsalus. Ta jutustab oma taksikoerast,
kelle nimi on Donna. Õpetaja palub õpilastel rääkida ka oma
lemmikloomadest. Mirjam räägib oma kassist. Kassi nimi on Kiti. Kiti ja
Mirjam mängivad palju koos. Toomasel on hamster. Tema nimi on Vips.
Väike Vips toodi Saaremaalt kingituseks. Peetril aga lemmiklooma ei
ole. Tema vanavanemad elavad Sagadis. Neil on mitu lammast. Peeter
on ka neile nimed pannud: Utu, Päss ja Loki.

(18 nime koos kordustega)

Miks need sõnad kirjutatakse suure algustähega? Kellele need nimed kuuluvad?

Jätan meelde!

Inimese-, looma- ja kohanimed algavad suure algustähega.

Järgnevalt täidavad õpilased järgmise harjutuse tabeli. Tabelisse kirjutatakse nimed ilma kordusteta.

Harjutus 6. Täida jutu põhjal tabel.

Inimesenimed	Loomanimed	Kohanimed
Kaisa Kink	Donna	Haapsalu
Mirjam	Kiti	Saaremaa
Toomas	Vips	Sagadi
Peeter	Utu	
	Päss	
	Loki	

Harjutus 7. Täida lüngad.

Minu eesnimi on _____ ja perekonnanimi on _____ . Ma elan (aadress) _____ .

Ma õpin (kooli nimi) _____ .

Minu õpetaja nimi on _____ .

Õpilane täidab selle harjutuse iseseisvalt. Enne tuletatakse meelde, kuidas kirjutatakse kooli ja õpetaja nimi.

2. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 16 -17

Harjutus 1. Leia tekstist laused. Pane lauselõpumärk.

SÜGISEL KÄISID ANNIKA JA MAKSIM SEENEL. NAD SÕITSID
JÕGEVALT BUSSIGA PALAMUSELE VANAEMA JUURDE. KOOS
VANAEMAGA LÄKSID LAPSED METSA. SEENI OLI METSAS
ROHKESTI. PEAGI OLID KORVID SEENI TÄIS. KAS SINA TUNNED
SEENI?

Harjutus 2. Kirjuta eelmise harjutuse nimed tabelisse. Pane puuduv pealkiri.

Kohanimed	Inimese nimed
Jõgeva	Annika
Palamuse	Maksim

Harjutus 3. Kirjuta lünka sobiv sõna.

Kuri koer viib suure kondi kuuri.

Ema annab pojale kaks viilu leiba.

Tänane sügisilm on väga vilu.

Emal on uus käekott.

Eemal paistavad kõrged majad.

Maja keldris on palju koli.

Hommikul ruttavad õpilased kooli.

Harjutus 4. Paranda vead. Kirjuta vigane sõna joonele õigesti.

Meere ääres on ilusad suvilad. mere (Mere)

Seal puuhub tugev tuul. puhub

Kalavõrgud on padis. paadis

Võras mees jalutab rannas. võõras (Võõras)

Eemalt koostab kajakate hüüd. kostab

Harjutus 5. Leia sobiv täishäälikuühendiga sõna.

magus sai

loojuv päike

laudlina

karvane vaip

loeb(n,d) raamatut

lõbus naer

Harjutus 6. Lahenda ristsõna. Kõik vastused on täishäälikuühendiga sõnad.
(lisaharjutusena)

1.					5.
P					T
E	2.		4.		U
A	S	3.		Õ	I
	U	S	U	S	
	I	Õ	N	K	
	T	E			
	S	L			

1. Siidikeral seitse auku sees. (PEA)
2. Üles läheb, aga maha ei tule. (SUITS)
3. Keha ümber, sada silma peas, ükski silm vett ei pea. (SÕEL)
4. Ust ega akent pole majal ees,
pruunid poisid viiekesi sees. (ÕUN)
5. Eit pühib toa taga, tolmu keerutab ukse ees. (TUI SK)

Lahendus **AUSUS**

Minu hinnang oma tööle

Kõige lihtsam oli teha harjutust ____ .

Kõige raskem oli teha harjutust ____ .

Iseseisev töö oli minu jaoks (värvi nägu):

😊 liiga lihtne

😊 paras

☹️ väga raske

TEEMA: MIDA TEEB? MIDA TEEVAD?, TV LK 18 – 19

Eesmärk:

- korratakse tegusõnade *mida teeb?* ja *mida teevad?* õigekirja
- ainsuse tegevuse *mida teeb?* muutmine mitmuse tegevuseks *mida teevad?*

IKT: <http://www.frep.py.eu/games/Frepy11ee/> KES MIDA TEEB? (leida lausesse õige tegusõna)

Harjutus 1. Vaata pilte ja kirjuta, mida keegi teeb.

Poiss jookseb (sörgib, kiirustab, lippab) .

Kass istub (vaatab).

Koer lamab (lesib).

Auto sõidab (seisab).

Jätan meelde!

Kui sõna vastab küsimusele ***mida teeb?***, siis kirjutatakse sõna lõppu **–b**.

Kontrolli, kas kirjutasid eelmises harjutuses sõna lõppu –b.

Ühiselt korratakse reeglit ja kontrollitakse, kas tegusõnade lõpus on –b.

Harjutus 2. Täida tabel.

Mida teeb?	Mida teevad?
Jahimees luurab.	Jahimehed luuravad.
Rebane hiilib.	Rebased hiilivad.
Metssiga tuhnib.	Metssead tuhnivad.

Jätan meelde!

Kui sõna vastab küsimusele ***mida teevad?***, siis kirjutatakse sõna lõppu **–vad**.

- Kontrolli, kas kirjutasid tabelit täites sõna lõppu –vad.

Ühiselt korratakse reeglit ja kontrollitakse, kas tegusõnade lõpus on –vad.

Selgitada sõnade tähendust: luurama, hiilima, tuhnima. Võimalusel selgitada koos tegevustega.

Jätan meelde!

Sõna, mis vastab küsimusele ***mida teeb?*** või ***mida teevad?***, näitab tegevust.
See sõna on tegusõna.

Tegusõna reegli juures selgitada, missugused sõnad on tegusõnad.

*Laulumäng „Meistrimehed oleme“ (<https://www.youtube.com/watch?v=pk9zTwRC4Ww>).

Pärast laulumängu tuua välja tegusõnad, millest laulus räägiti. (nõeluma, taguma, maalima, tallutama (jalanõudele taldu alla panema), laulma jne)

Meistrimees nõelub, taob,

Meistrimehed nõeluvad, taovad,

*Pantomiimimäng „Mida ma teen?“. Õpilane näitab ette tegevust, teised arvavad ära ja nimetavad selle tegusõna.

Harjutus 3. Vali lausesse sobiv tegusõna.

Ühel sügispäeval **lähevad** lapsed metsa. Metsas **kasvavad** seemned ja **punetavad** pohlalad. Artur **korjab** seeni, aga Miina **sööb** pohli. Äkki **hüppab** oksalt oksale väle orav. Lapsed **rõõmustavad** oravat nähes. Taeva all **lendavad** kured. Nad **valmistuvad** pikaks reisiks lõunamaale. Sügis **meeldib** lastele.

* väle = kiire

Harjutus 4. Paranda vead ja kirjuta harjutus õigesti vihikusse.

Eliise **riisub** aias lehti. Äkki **näeb** ta lehtedes liikumist. Sealt **tuleb** välja siil. Eliise **ehmup** ja kiljatab. Ema ja isa **kuulevad** tüdruku kiljatust. Nad **jooksevad** Eliise juurde. Siil põgeneb kiiresti peitu.

- Kas leidsid kuus viga?

Harjutus 5. Leia tähepusast kaheksa tegusõna ja kirjuta need joonele. Moodusta tegusõnadega suuliselt lauseid.

D	A	V	A	N	N	A	K
A	P	Ü	E	O	A	B	E
I	D	E	K	S	L	E	B
D	A	K	A	I	S	L	I
B	V	E	Ä	B	E	K	S
U	A	N	E	D	L	H	A
H	T	R	O	A	H	Õ	S
U	O	I	O	R	E	K	I
P	O	E	T	A	V	A	D

kannavad, puhub, ootavad, eksleb, nosib, kõhkleb, sasib, poetavad

Selgitada sõnade tähendusi enne lausete moodustamist.

TEEMA: MITMUS, TV LK 20 – 21

Eesmärk:

- korraldatakse mitmuse tunnust –d ja kinnistatakse selle õigekirja

IKT: <http://www.frepy.eu/games/Frepy16ee/> ÜKS VÕI MITU?

Harjutus 1. Kirjuta puuduv sõna näidise järgi.

tume pilv – tumedad pilved

kõrge puu – kõrged **puud**

katkine tool – katkised **toolid**

punane õun – punased **õunad**

soe leib – soojad **leivad**

maitsev sai – maitsvad **saiad**

kollane leht – kollased **lehed**

- Mis tähe kirjutasi sõna lõppu? Tee see roheliseks.

Jätan meelde!

Kui asju, esemeid või olendeid on mitu, siis nad on **mitmuses**. Kui sõna on **mitmuses**, siis kirjutatakse sõna lõppu –d.

Näiteks: raamatud, toolid, lilled, lapsed

Reeglis tuuakse välja sõna mitmus. Selgitatakse selle sõna tähendust.

Korraldatakse mitmuse tunnust –d.

**Mäng: leida klassist asju, esemeid või olendeid, mille kohta saab öelda, et neid on mitmuses (lauad, toolid, lambid, lapsed jne).*

Harjutus 2. Tõmba joon alla sõnadele, mis on mitmuses.

Varblased säutsuvad põõsas. Puud on raagus. Kass lööb nurru, sest tal on vurrud. Poisid mängivad staadionil jalgpalli. Tüdrukud jalutavad pargis koeraga. Puulehed keerlevad tuule käes.

Harjutuses on kokku on 6 sõna mitmuses

Harjutus 3. Kirjuta, mis on pildil.

siil

seened

nõel

põõsas

kalad

õunad

roosid

pliiats

Lisaülesanne võiks olla (suuliselt või kirjalikult): leia sõnad, mis on mitmuses.

Harjutus 4. Moodusta laused ja lõpeta need.

Buss peatub _____

Rong kihutab Viljandisse.

Autod sõidavad _____

Lapsed jooksevad _____

Lennuk lendab _____

Onu jalutab _____

Loovülesanne. Enne järgmise harjutuse juurde asumist, lugeda need laused ette.

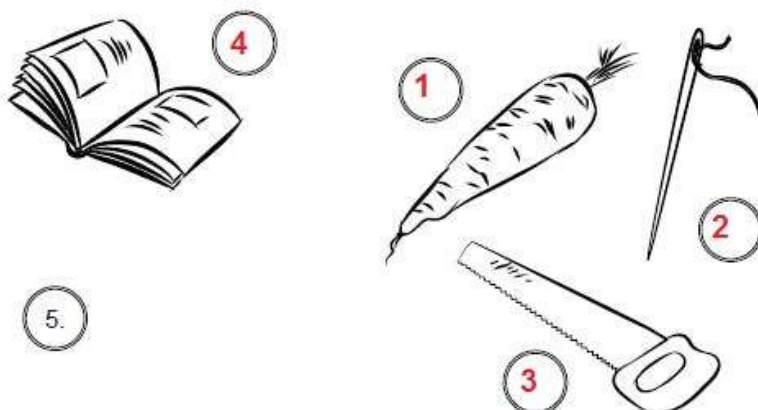
Harjutus 5. Laienda eelmise harjutuse lauseid. Kirjuta need vihikusse.

Näide: Pikk rong kihutab Raplast Viljandisse.

Loovülesanne. Selgitada eelnevalt, mida tähendab lausete laiendamine. Abistada küsimustega (kirjutada tahvlile: missugune? kuidas? kellega? millega? jne).

Harjutus 6. Paranda mõistatuses vead. Leia neile vastused. Viimane vastus joonista ise.

1. Neitsi toas, juuksed õues. (PORGAND)
2. Kõigile teeb riided, aga ise alasti. (NÕEL)
3. Hambad tal on, aga ei söö iialgi. (SAAG)
4. Ei ole puu, aga lehed on, ei ole inimene, aga jutustavad. (RAAMAT)
5. Põder jookseb üle põllu, jalad maha ei puutu. (TUUL)

Kui õpilane ei oska viimast vastust joonistada, võib selle ka kirjutada.

TEEMA: K, P, T SÕNA ALGUSES, TV LK 22 – 23

Eesmärk:

- korratakse sulghäälikut omasõnade alguses ja nende õigekirja

IKT: http://www.kubbu.com/student/?i=1&a=48072_k_p_t_s_na_alguses
(koostaja T. Juursalu)

Harjutus 1. Tõmba joon alla sõnadele, mis algavad k, p või t-ga.

Tee ääres kasvavad kuused ja kased. Siin kasvab ka üks vana tamm.

Tiina ja Peep mängivad palli. Kass tõmbab küüru selga.

Jätan meelde!

Eesti keeles kirjutatakse **sõna alguses** tavaliselt **k, p, t**.

Näide: kapp, kiit, päevik, pinal, tahvel, tool

Tuletatakse meelde, kuidas kirjutatakse eesti keeles sulghäälik omasõna alguses.

Harjutus 2. Kirjuta tabelisse sõnad, mis algavad **k, p** või **t**-ga.

Metsloomad	Koduloomad	Linnud
karu, tuhkur	kits	kodutuvi, talvik,
kobras	koer	koduvarblane
kährik	kass	kägu, põldlõoke
põder	küülik	kiivitaja, kanakull

Võimalusel vaadata nimetatud loomade ja lindude pilte

linnud <http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/liindex.htm>

loomad <http://bio.edu.ee/loomad/Imetajad/imindex.htm>

koduloomad <http://de.slideshare.net/Jaaare/koduloomad-1174211>

Harjutus 3. Kirjuta lünka sobiv nimi, mis algab sulghäälikuga **k, p** või **t**.

_____ ja _____ on vennad. Poistel on väike õde

_____. Nende pere elab maal. Talus on palju loomi. Maja

valvuriks on koer _____. Hiiri püüab kass _____.

Küülik _____ eest hoolitseb _____.

Loovharjutus. Selle harjutuse juures eelnevalt meelde tuletada nimede õigekirja.

Harjutus 4. Moodusta sõnast tegusõna (mida teeb?).

kaja – kajab

puhkus – puhkab

külm – külmetab

töö – töötab

kokk – kokkab

puhas – puhastab

Harjutus 5. Leia vanasõnasse sobiv sõna eelmisest harjutusest.

1. Enne töö, pärast puhkus (tegelikult õige on lõbu).

2. Töö kiidab tegijat.

3. Tühi kõht on kõige parem kokk.

4. Kui Mart külmetab, siis Kadri sulatab.

5. Ära taha olla uhke, parem taha puhas olla.

6. Kuidas metsa hõikad, nii see sulle vastu kajab.

Arutleda klassis, mida need vanasõnad tähendavad.

Harjutus 6. Leia tähereast lause ja kirjuta see joonele.

KAARELOIKÄISAIKUUSIKUSUIKÄBISIDÄIKORJAMAS

KAAREL KÄIS KUUSIKUS KÄBISID KORJAMAS.

PISIKEPIPEETERPEEPISTISPISPOORGANDIPORPÖSKEPÖ

PISIKE PEETER PISTIS PORGANDI PÖSKE.

TRAGIGITOOMASMASTASSISTASTOOLIDLIDTUPPAPA

TRAGI TOOMAS TASSIS TOOLID TUPPA.

Tuletada meelde, kuidas algab ja millega lõpeb lause.

Harjutus 7. Moodusta tähtedest sõna, mis algab k, p või t-ga ja sobib lausesse.

a l k a Kilu on väike kala.

m a t o t Punane tomat on maitsev köögivili.

ä u k r Ostsime poest uue käru.

r o t t Isuäratav tort ootab sööjaid.

r u m m t Trumm on suure venna lemmikpill.

Harjutus 8. Moodusta sõnu nii, et muudad ainult täishäälikut.

kool – kuul, kaal, keel, kiil

tuul – tool, teel, töö

pall – pill, pull, põll

pikk – pakk, pekk, pukk, päkk

Moodusta sõnu, millel on tähendus. Vajadusel selgitada sõnade tähendusi.

3. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 24 - 25

Harjutus 1. Loe tekst. Tõmba vale tegusõna maha.

Koerad ~~ajab~~/ajavad rebast taga. Rebane ~~väsib~~/väsivad. Koerad
~~jõuab~~/jõuavad talle väga lähedale. Äkki ~~heidab~~/heidavad
rebane pikali. Koerad ~~tormab~~/tormavad temast mööda. Siis
~~lippab~~/lippavad reinuvader põõsasse.

Harjutus 2. Täida tabel.

Mida teeb?	Mida teevad?
naerab	naeravad
hüppab	hüppavad
räägib	räägivad
jutustab	jutustavad
värvib	värvivad
kallistab	kallistavad

Harjutus 3. Leia tähereast tegusõnad. Kirjuta need joonele.

JOOKSEBAUHIILIVADKELUURABEMNURUVADRISROOMAB
jookseb, hiilivad, luurab, nuruvad, roomab

Harjutus 4. Kirjuta lünka täishäälik või täishäälikuühend. Lõpeta viimane lause.

Vanaema on suurepärase kokk. Tema valmistatud toidud
maitsevad kõigile. Taat (Tiit, Teet) on memmele tubli abiline. Ta teeb
vanaemaga koos õunakooki. Ahi on kuum ja kook küpseb
kiiresti. Äkki heliseb ukse all. Kes on ukse taga?

Ukse taga on _____

Harjutus 5. Leia Eesti kaardilt nimed, milles on täishäälikuühend. Kirjuta see
täishäälikuühend välja.

nimi	täishäälikuühend	nimi	täishäälikuühend
Mõisaküla	õi	Narva-Jõesuu	õe
Karksi-Nuia	uia	Saue	aue
Keila	ei	Toila	oi
Paide	ai	Aegviidu	ae

Lisaks Taebla, Käina, Paikuse, Öisu, Nõo, Koeru, Väike-Maarja

Harjutus 6. Paranda vead.

Täna on koolis matkapäev. Lapsed lähevad metsa. Ümberringi kasvavad sihvakad männid ja kohevad kuused. Metsa all on käbid. Tüdrukud korjavad männikäbisid ja poisid kuusekäbisid. Käbidest on koolis tore meisterdada.

Harjutus 7. Kirjuta sõna algusesse õige täht – k, p või t.

Tädi Pillel on tilluke kutsikas. Karl soovib tädil kutsikat näha. Pühapäeval läheb Karl tädile külla. Küll on tädil tore koerake!

Minu hinnang oma tööle

Kõige lihtsam oli teha harjutust _____.

Kõige raskem oli teha harjutust _____.

Iseseisev töö oli minu jaoks (värvi nägu):

liiga lihtne

paras

väga raske

TEEMA: SULUTA KAASHÄÄLIKU PIKKUS, TV LK 26 – 27

Eesmärk:

- õpitakse eristama sõnas suluta kaashäälikut
- õpetatakse suluta kaashääliku pikkust muutma nii, et muutuks sõna tähendus ja kasutatakse seda õigesti lauses (sõnavara laiendamine)

Harjutus 1. Kirjuta tähestikku puuduvad tähed.

- Kontrolli oma tööd lk 2.
- Jaota kaashäälikud õigetesse tulpadesse.

Kaashäälikud	
Suluta kaashäälik	Sulghäälik
h, j, l, m, n, r, s, v	g (k), b(p), d(t)

Lastele selgitada veelkord, et sulghäälikud on ka kaashäälikud

Harjutus 2. Värv sõnas suluta kaashäälik siniseks

SIBUL TALDRIK NUGA KÜÜNAL
SÕRM MARJAD PADI VIHM

Õpilased töötavad iseseisvalt, pärast kontrollitakse koos.

Lisaharjutusena:

- leida oma nimedes suluta kaashäälikud (kirjapildis või suuliselt).

Harjutus 3. Loe täpselt ja selgelt. Korda lauset mitu korda ja kiiresti.

Prigadi-prigadi pagaripoisid.

Habemeajaja ja jaamaülem.

Triksis-traksis traktoristid.

Miku mikrokalkulaator.

Alustada lausete lugemist väga aeglaselt, hiljem kiirendada tempot.

Lausete ütlemisel lisada juurde erinev hääle tugevus (sosistades, vaikselt, kõvasti).

Harjutus 4. Muuda märgitud sõnas suluta kaashääliku pikkust.

väike **küla** * sõidab kü**lla**

sina aitad * mine sin**na**

lamp ei **põle** * õmbleb põ**lle**

mere ääres * jooksis mer**re**

väike **kala** * ka**lla** mahla

lume sees * hüppas lum**me**

mõnus **pesa** * lendas pes**sa**

Jätan meelde!

Lühike suluta kaashäälik kirjutatakse **ühe** tähega. Näide: Mari palub **ema**.

Pikk suluta kaashäälik kirjutatakse kahe tähega. Näide: Malle **kammis** juukseid **kammiga**.

Ühiselt jõutakse reeglini, kuidas võib suluta kaashäälikuid kirjutada.

Harjutus 4 sõnapaaridega võivad õpilased moodustada lauseid.

Harjutus 5. Täida lüngad.

l Minu kall**is** onu on kal**ur**. Ta kall**ab** kalad kasti.

m Vanaisa sam**mm**ud olid väga pikad. Sam**a** sam**mmu** tahtis astuda ka väike Siim.

n Vanaema kallas vett kan**nu**. Ta läks kan**u** toitma ja kallas ka neile kan**nust** vett.

r Priit keerutas toas vur**ri**. Vur**ri** vur**in** oli tasane.

s Kas sa tahad tass**id** kööki lauale tass**ida**? Tass**a** ja targu jõuad kohale.

- Loe laused paarilisele ette. Loe ja häälda õigesti.

Töö on individuaalne, pärast kontrollitakse koos. Tähelepanu pöörata suluta kaashääliku õigele pikkusele.

Harjutus 6. Vasta küsimustele täislausega eelmise harjutuse teksti põhjal.

Kirjuta laused vihikusse.

1. Milliseid loomi vanaema pidas? **Vanaema pidas kanu.**
2. Mida teeb kalur? **Kalur kallab kalad kasti.**
3. Mis vurises toas? **Toas vurises vurr.**
4. Mida tahtis Siim teha? **Siim tahtis tassid kööki tassida.**

TEEMA: KAASHÄÄLIKUÜHEND, TV LK 28 – 29

Eesmärk:

- õpitakse sõnas leidma kaashäälikuühendit ja selle õigekirja

IKT: <http://learningapps.org/view1580420>

Harjutus 1. Leia sõnast kaashäälikud ja värvige need siniseks.

armas

kammima

roheline

lapsed

kass

uinuma

kärbsed

uisk

kriit

Vajadusel kasutada ka tv lk 26.

- Tõmba sõnale joon alla, kui sõnas on kõrvuti erinevad kaashäälikud.

Jätan meelde!

Kui sõnas on kõrvuti erinevad kaashäälikud, siis on sõnas kaashäälikuühend.

Harjutus 2. Täida tabel.

Sõnas on täishäälikuühend	Sõnas on kaashäälikuühend
kaev	korstnad
laud	hambad
päike	uks
poeg	kampsun
päev	ämblik
	kindad

Üle jäid sõnad kollane, tool. Miks?

Jätan meelde!

Kaashäälikuühendis kirjutatakse kõik kaashäälikud ühe tähega.

Enne reeglit suunata laste tähelepanu, kuidas kirjutatakse kaashäälikud ühendis.

Harjutus 3. Vali lünka sobiv sõna.

Õues oli soe. Mait ja Vello istusid toas ning mängisid malet. Aken oli lahti. Äkki lendas tuppa väike lind. Ta laskus kapi servale. Poisid tahtsid linna kinni püüda. Linnuke kohkus, tõusis lendu ja pörkas vastu akent. Poistel hakkas linnust kahju, sest ta sai haiget. Nad avasid teise akna. Linnuke pääses vabadusse.

Tähelepanu sõnade ära kirjutamiseks.

- Vasta küsimustele lühidalt.

1. Missugune ilm oli õues?

Soe.

2. Mida poisid toas tegid?

Mängisid malet.

3. Miks lendas lind tuppa?

Aken oli lahti.

4. Kuhu linnuke laskus?

Kapi servale.

5. Miks poistel hakkas linnust kahju?

Linnuke sai haiget.

- Leia jutust lähedase tähendusega sõna.

tilluke – väike

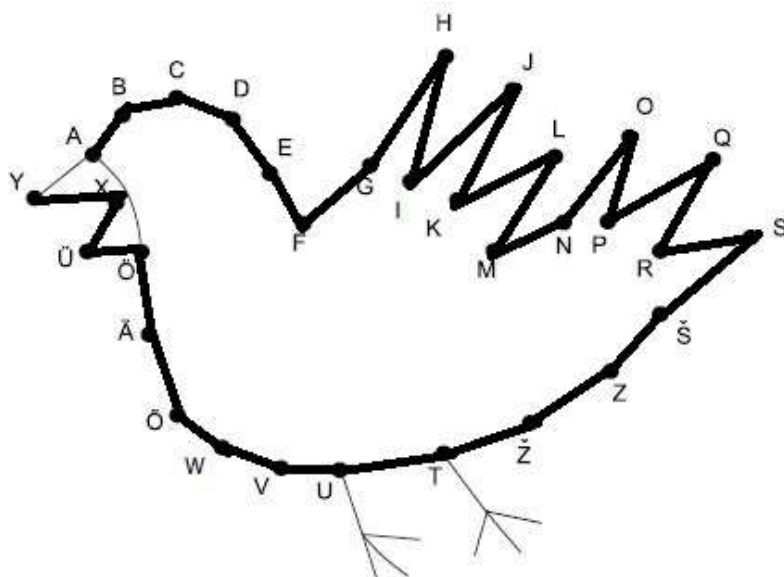
tegid lahti – avasid

ehmus – kohkus

äärele – servale

kätte saada – kinni püüda

- Joonista illustratsioon lõpuni.

TEEMA: SILBITAMINE. ÜHESILBILINE SÕNA, TV LK 30 – 31

Eesmärk:

- korratakse mõistet *silp*;
- harjutatakse sõnade silbitamist ja silpidest sõnade moodustamist.

IKT: <http://www.frepy.eu/games/Frepy14ee/> SOO (ühenda silbid)
<http://www.frepy.eu/games/Frepy7ee/> PÕRNIKAMÄNG (ühenda silbid)

Harjutus 1. Kas sa tunned seda laulu? Laula.

Meie kiisul kriimud silmad

V. Andreson

Võimalusel kuulata ja laulda koos seda laulu.

<https://www.youtube.com/watch?v=OszaytV49U0>

Harjutus 2. Pane käsi lõua alla. Loe laulusõnu nii, nagu on kirjutatud – silbitatult.
Lõug puudutab kätt nii mitu korda, kui mitu silpi on sõnas.

Jätan meelde!

Sõnad koosnevad silpidest.

Näiteks:	<i>sai</i>	– ühesilbiline sõna
	<i>kii – su</i>	- kahesilbiline sõna
	<i>lu – ge – ma</i>	– kolmesilbiline sõna
	<i>pi – si – ke - ne</i>	– neljasilbilised sõnad

Lisaks reeglile tuua veel näiteid (klassist, pildid, nimed) silpide arvu kohta.

NB! Silbitamine on ainult suuline tegevus, sõnade silbitamist kirjalikult ei toimu.

Harjutus 3. Mitu silpi on sõnas? Täienda tabelit ka oma sõnadega.

sõna	silpide arv	sõna	silpide arv	sõna	silpide arv
kala	2	sinine	3	naerab	2
masin	2	auto	2	või	1
rool	1	maalivad	3		

Õpilased töötavad iseseisvalt. Oma sõnade silpide arvu võivad küsida klassilt.

Harjutus 4. Silbita. Mitu silpi on sõnas? Kontrolliks kasuta kätt lõua all.

vesi	2
ema	2
rebane	3
magama	3
õis	1

maal	1
eemal	2
kaev	1
pääsuke	3
vaasid	2

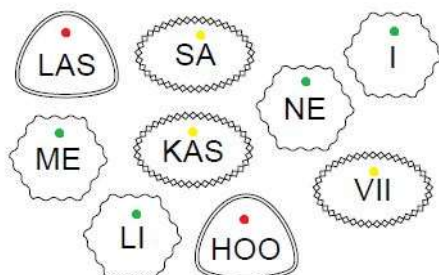
kaunis	2
uisud	2
laulavad	3
kaugele	3
leevike	3

Harjutus 5. Kirjuta ühesilbilisi sõnu. Vaata näidist ja jätka rida.

puu, tee, _____
 uss, kann, _____
 tool, viil, _____
 uur, aas, _____

Igal kirjutatud sõnal peab olema tähendus.

Harjutus 6. Moodusta silpidest sõnad.

hoolas,
 viisakas,
 imeline

Nendest sõnadest võiks rohkem rääkida. Keda või mida need sõnad iseloomustavad?

Harjutus 7. Loe laulu „Meie kiisul kriimud silmad” teise salmi sõnu.

Silbita sõnad. Arvuta kokku, mitu silpi on reas.

Kes ei mõista lugeda,
see sai tukast sugeda.
Kes see luges aru sai,
sellele ta tegi pai.

$$\boxed{1} + \boxed{1} + \boxed{2} + \boxed{3} = \boxed{7}$$

$$\boxed{1} + \boxed{1} + \boxed{2} + \boxed{3} = \boxed{7}$$

$$\boxed{1} + \boxed{1} + \boxed{2} + \boxed{2} + \boxed{1} = \boxed{7}$$

$$\boxed{3} + \boxed{1} + \boxed{2} + \boxed{1} = \boxed{7}$$

Mitu silpi on igas reas kokku? Mida sa märkad? Luuletamisel tuleb mõnikord tähelepanu pöörata silpide arvule.

TEEMA: ASESÕNA, TV LK 32 – 33

Eesmärk:

- tutvustatakse mõistet *asesõnad*;
- õpitakse asesõnade õigekirja;
- eristatakse ühesilbiliste sõnade ja asesõnade tähendusi.

Harjutus 1. Loe laused.

Mina elan Pärnus. **Ma** käin sageli meres ujumas.

Kus **sina** elad? Kas **sa** oskad ujuda?

Tema nimi on Raul. **Ta** on minu sõber.

Meie käime jalgpallitrennis. **Me** armastame koos sportida.

Kas **teie** koolis on spordiringe? Mida **te** pärast kooli teete?

Nemad on väga head sportlased. Kes **nad** on?

mina – ma

meie – me

sina – sa

teie – te

tema – ta

nemad – nad

Jätan meelde!

Sõnad *mina (ma)*, *sina (sa)*, *tema (ta)*, *meie (me)*, *teie (te)*, *nemad (nad)* on **asesõnad**. Asesõnades *ma*, *sa*, *ta*, *me*, *te*, *nad* kirjutatakse täishäälik ühe tähega.

Võib harjutusest 1 leida asesõnad ja nende lühivormid.

Harjutus 2. Kirjuta lünka sobiv asesõna.

Talvel **ma** hoolitsen lindude eest. Kas **sa** oled leevikest näinud? **Ta** on imeilus punase kõhuga linnuke. **Me** paneme lindude söögilauale teri, päevalilleseemneid ja pekki. **Nad** on väga tänulikud. Kas **te** ka söödate talvel linde?

Siin harjutuses soovitada lastele, et kasutada asesõnade lühivorme, sest keeleliselt on see ilusam. Võrrelda lauset asesõna nii pikema kui ka lühivormiga.

Harjutus 3. Loe sõnapaare. Selgita allajoonitud sõna tähendust.

ma alustan – maa all

me puhkame – meega purk

ma kerin – kerakujuline Maa

te seisate – tee ääres

sa sööd – ei saa süüa

tee kiiresti – kuum tee

Moodustada sõnapaaridest ka lauseid (suuliselt või kirjalikult).

Harjutus 4. Vali lausesse sobiv sõna.

Täna sadas lund ja **maa** on lumest valge.

Ma lähen koos sõpradega suusatama.

Tiit ei **saa** meiega kaasa tulla.

Kas **sa** saad tulla tema asemel? Tiidu kurk on haige ja ta peab

meeteed jooma. **Me** soovime talle kiiret paranemist.

Tee on väga kuum. Üle **tee** on suuskadel ohtlik minna.

Te võtke suusad jalast ära ja kõndige üle **tee** !

ma	sa
maa	saa
me	te
mee	tee

Missugust sõna tuli mitu korda kasutada? Miks?

Harjutus 5. Igas reas on üks sõna, mis sinna ei sobi. Tõmba see maha.

Põhjenda. Kirjuta igasse ritta üks sobiv sõna juurde.

* saun, leib, **käbi** (sõnas puudub täishäälikuühend), õun, päev, _____

* **ei** (ühesilbiline sõna), tore, sile, nägu, käsi, _____

* mees, siil, noor, **kuku** (kahesilbiline sõna ja ilma ülipika täishäälikuta), suur, _____

* kollane, kivine, **kännust** (kahesilbiline sõna), lauluke, hobune, _____

* nõges, põder, vagun, sibul, **kaugele** (kolmesilbiline sõna), _____

- Kirjuta harjutusest välja need sõnad, mis ei sobinud ritta. Mis vanasõna saad?

Käbi ei kuku kannust kaugele.

Selgitatakse vanasõna tähendust.

Harjutus 6. Kirjuta sulgudes olev täht ühe- või kahekordselt. Kirjuta laused vihikusse.

M(a) kammin hommikul juukseid. N(a)d on väga sassis.

Kui s(a) kassi silitad, siis t(a) lööb nurru.

See t(ee) viib metsa äärde. M(aa) on siin väga märg.

Pühi s(uu) puhtaks, siis s(a) s(aa)d õue minna.

Õpilased töötavad iseseisvalt.

TEEMA: I JA J SÕNAS, TV LK 34-36

Eesmärk:

- õpetatakse *i* ja *j* õigekirja sõnades

Harjutus 1. Loe ja jälgi, kus asub sõnas täht *i*. Silbita sõnad.

ime	nimi	sai	tibu
isa	tuvi	nui	kilu
ilus	lumi	sõi	tiivad

Jätan meelde!

Tavaliselt kirjutatakse *i* :

1. Sõna alguses kaashääliku ette – ime, ilves, igav, istub.
2. Sõna lõppu – tuvi, kuri, mari, pori, veri.
3. Silbi lõppu – ki-lu, vii-vad, ti-ri, ni-mi, su-vi.

Harjutus 2. Loe ja jälgi, kus asub sõnas täht *j*. Silbita sõnad.

järv	asjad	koju	jumal
jõgi	varjud	maja	karjamaa
jalg	korjab	oja	jooksja

Silbitatakse suuliselt. Jälgitakse j asukohta silbis. Pöörata tähelepanu, et pärast j on alati täishäälik.

Jätan meelde!

Tavaliselt kirjutatakse *j* :

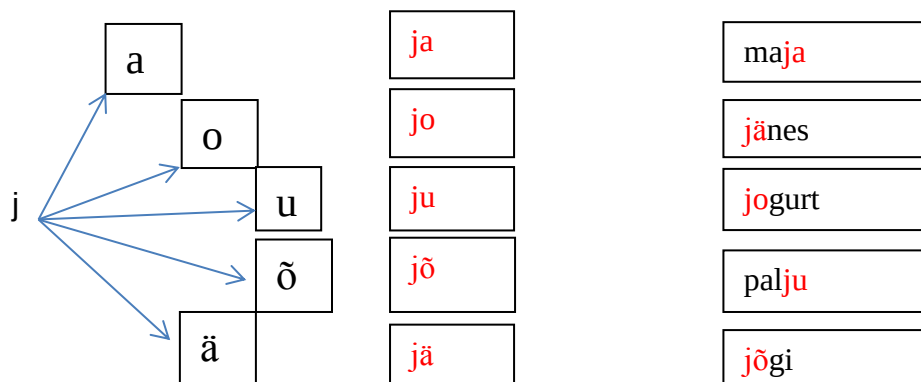
1. Sõna alguses täishääliku ette – jõgi, jäätis, jookseb, jama.
2. Silbi alguses täishääliku ette – var-jud, ma-ja, sa-ja-jalg-ne.

Harjutus 3. Illustreeri värsiread.

J on väga uhke mees,
seisab täishääliku ees.

Loovülesanne, kuidas j täishäälikutega sõbrustab.

Harjutus 4. Loe ja kirjuta silbid joonele. Kirjuta sõnasse puuduv silp.

Harjutus 5. Loe ja jälgi, kus asub sõnas *i* ja *j*. Kirjuta igasse ritta sõnu juurde.

mai, või, _____
 meri, tuli, _____
 paju, oja, _____
 korjab, hilja, _____

1. reas on 1-silbilised sõnad,
2. reas on 2-silbilised sõnad,
3. reas on 2-silbilised sõnad, *j* asub täishäälikute vahel,
4. rida 2-silbilised sõnad, 1. silp lõpeb kaashäälikuga.

Vajadusel leitud sõnade tähendusi selgitada. Näiteks: *poi*, *koi*, *kai/Kai*.

Harjutus 6. Moodusta nendest sõnadest neli lauset. Kirjuta laused vihikusse.

jahimees jookseb jäljed
 Jüri jätab jänest
 jänes jälitab jaama

- Mõtle veel lauseid, kus kõik sõnad algavad *j*-ga.

Tööjuhendis on viga – mitte neli, vaid kolm lauset. Eelnevalt tuletada meelde lause alguse reeglit ja lõpumärke.

Harjutus 7. Kirjuta lünka *i* või *j*.

Janari maja asub järve kaldal. Õhtuti jookseb Janar
 järve ujuma. Ilusa ilmaga veepind sillerdab. Janari
 maja lähedal asub raba. Rabas kasvavad jõhvikad. Seal on
 palju inimeste ja loomade jälgi.

Õpilased töötavad iseseisvalt. Siin peab õpilane märkama lause alguses puuduvat tähte. Pöörata tähelepanu suurtähtede õigele kujule.

Harjutus 8. Täida tabel.

<i>i</i> sõna alguses	<i>j</i> sõna alguses

- Moodusta nende sõnadega laused. Kirjuta laused vihikusse.

Sõnu mõeldakse koos välja. Lausete kirjutamisel vihikusse võib õpetaja määrata ise, mitu lauset kirjutatakse.

Harjutus 9. Kirjuta lünka *i*, *ii* või *j*.

Juta kirjutab harjutust. Marju harjutab klaverit.

Kella neljaks lähevad Indrek ja Jaanus Imre

juurde. Sealt minnakse koos teatrisse. Teatri juures

liigub palju rahvast. Nad kiirustavad, et mitte hiljaks

jääda.

Harjutus 10. Lahenda ristsõna.

1. Hoone, kus elatakse *maja*
2. Kitsas vastandsõna *lai*
3. Liiklusvahendite saabumise või väljumise koht *jaam*
4. Pikkade kõrvadega metsloom *jänes*
5. Sajab talvel *lumi (lund)*
6. Kitsas jõgi *oja*
7. Veekogu, mis asub nõos *järv*

1.	M	A	J	A	
2.		L	A	I	
3.	J	A	A	M	
4.	J	Ä	N	E	S
5.		L	U	M	I
6.	O	J	A		
7.	J	Ä	R	V	

Talvekuu on *jaanuar*

TEEMA: KELLEGA? MILLEGA?, TV LK 37

Eesmärk:

- õpitakse õigesti kirjutama sõnu, mis vastavad küsimusele kellega? või millega?

IKT: <http://learningapps.org/631491>

Harjutus 1. Loe laused ja vasta küsimustele lühidalt.

Jüri läheb kooli emaga. Kellega läheb Jüri kooli?

emaga

Riina istub tunnis Lemmega. Kellega Riina istub?

Lemmega

Karl joonistab kriidiga. Millega Karl joonistab?

kriidiga

Vanaisa toob ämbriga vett. Millega vanaisa vett toob?

ämbriga

Vastused võivad olla kirjutatud ka suure algustähega, aga siis on lause lõpus punkt.

Jätan meelde!

Kui sõna vastab küsimusele **kellega?** või **millega?**, siis kirjutatakse sõna lõppu **–ga**.
Näiteks: *pinginaabriga, lapiga, hobusega, jalgrattaga*

Harjutus 2. Lõpeta laused.

Meie pere sõidab maale **autoga**.

Väike Liis mängib õues **kassiga**.

Vanaema parandab sokke **nõelaga**.

Tiit määrib leivale võid **noaga**.

Kevin sööb saia **moosiga**.

Õed jalutavad pargis **koeraga**.

Harjutus 3. Kirjuta sulgudesse õige küsimus.

Sõbrad sõidavad bussiga (**millega?**) kooli. Õhtul lähen sõbraga

(**kellega?**) kinno. Väike Karel käis emaga (**kellega?**)

poes. Mihkel lööb kasti naelaga (**millega?**) kinni.

*Mäng: „Täidan, täidan laeva“ <http://www.folklore.ee/ukauka/arhiiv/items/show/1653>

4. ISESEISEV TÖÖ, TV LK 38 - 39

Harjutus 1. Vali lausesse sobiv sõna.

kamin / kammin	Kamin annab mõnusat soojust.
pali / palli	Lapsed mängivad staadionil palli .
lamas / lammas	Vanaema must lammas lamas laudas.
oja / ojja	Toomase müts kukkus ojja .
kino / kinno	Enno tahab koos sõbraga kinno minna.
turi / turri	Koer ajas siili nähes karvad turri .

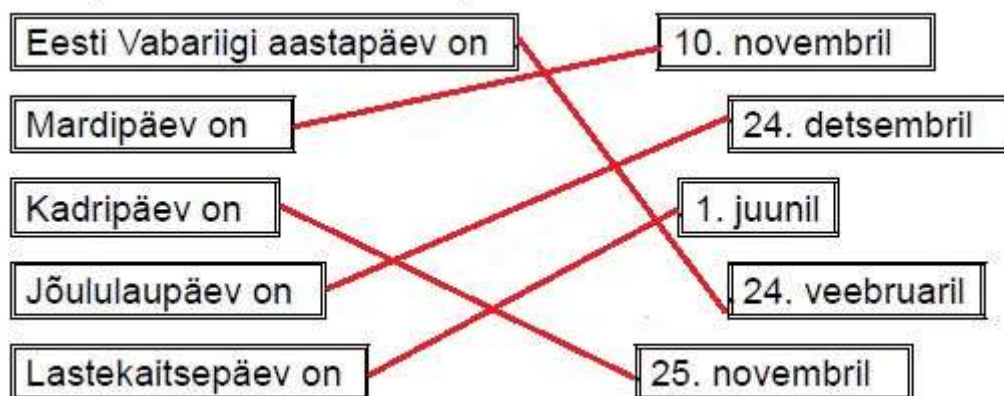
Harjutus 2. Leia vead. Paranda.

Eile oli meil koolis kollm/**kolm** tunndi/**tundi**. Pärast tunnde/**tunde** läksime poistega treni/**trenni**. Meile/**Meile** meeldib korvpall. Priit püüab ja viskab/**viskab** hästi pali/**palli**. Ta on meie kappten/**kapten**. Sportt/**Sport** on tervisele/**tervisele** kasulik!
● Kas leidsid kümme viga?

Harjutus 3. Tõmba ühesilbilistele sõnadele joon alla.

Kes elab metsas? Jänes elab metsas. **Tal on** pikad kõrvad. Ole tasa!
Jänes kuuleb hästi. **Ta** jookseb kiiresti. **Koer ei saa** jänest kätte.
Selles jutus on (mitu?) **seitse** ühesilbilist sõna.

Harjutus 4. Mis kuupäevadel on need tähtpäevad?

Selle harjutuse juures võivad lapsed kasutada abivahendeid (õpilaspäevikut, kalendrit).

Harjutus 5. Tõmba lausesse sobivale sõnale joon alla.

Tee/Te ääres kasvab vana tamm. Maa/Ma on tihedalt tõrusid täis.
Maa/Ma korjan endale need taskusse ja jooksen kooli. Koolis ei sa/
saa me/mee täna tõrudega meisterdada. Meid ootab ees mu/muu
töö. Kas sa/saa tuled meiega?
Me/Mee oleme kodus haiged. Ema toob purgiga me/mee lauale.
Aga me/mee ei söö mett. Kas su/suu tervis on korras?

Harjutus 6. Kirjuta lünka *i* või *j*.

Õues on ilus ilm. Vihma ei saja. Lapsed jooksevad
poodi. Müüja imestab, kuhu nad kiirustavad. Inga ostab
juustu ja kilo jahu. Juhan aga ostab jäätist. Janek tahab
juua, sest tal on janu. Ta ostab kalja. Isa aga palus
poest tuua saia.

Harjutus 7. Kirjuta lausesse sobiv sõna.

Margus sõidab mäest alla (millega?) _____
Katrín kirjutab vihikusse (millega?) _____
Liisa joonistab (millega?) _____
Ragne läheb kell viis (kellega?) _____ jalutama.
Väike Karl käis (kellega?) _____ mänguasjade poes.

Minu hinnang oma tööle

Kõige lihtsam oli teha harjutust _____.

Kõige raskem oli teha harjutust _____.

Iseseisev töö oli minu jaoks (värvi nägu):

😊 liiga lihtne

😊 paras

☹️ väga raske

LISA HARJUTUSED, TV LK 40 - 45

Harjutus 1. Loe ja kirjuta teksti juurde, kas see on *muinasjutt*, *luuletus*, *mõistus*, *vanasõna* või *näidend*.

*

Magusam kui mesi, tugevam kui lõvi.

mõistus

*

Linnuke oksa pääl,
piiksub, vaene, kurvalt sääl.

Lumi katab maad.

Kust sa süüa saad?

luuletus

*

Elas kord väike okaskera, kes otsis endale sõpra. Paksus metsas
kohtus ta karuga, kes arvas, et võib tema sõber olla.

muinasjutt

*

SIIL (tuleb): Pop-pop! Pole pohlakest, pole puravikku, pole popsujal
pisutki põske pista. (Näeb Kakukest.) Oi, kui pirakas puravik! Sellest
jätkub tervele perele. (Torkab.)

KAKUKE: Ai, ai! Kes mind torgib?

SIIL (ehmunult): Vabandust, kes sa oled?

näidend

*

Töö kiidab tegijat.

vanasõna

Enne harjutust selgitada mõisted. Pärast võivad lapsed veel tuua näiteid.

Harjutus 2. Kirjuta luuletusse riimuv sõna.

uus Viljandi Emajõeest sääseõrs

Uhti, uhti, uhkesti

Viisk läks Tartust Viljandi,

kaasas Põis ja Õlekõrs,

Õlekõrs kui sääseõrs.

Jäävad kinni jõesuus,

häda tundmata ja uus,

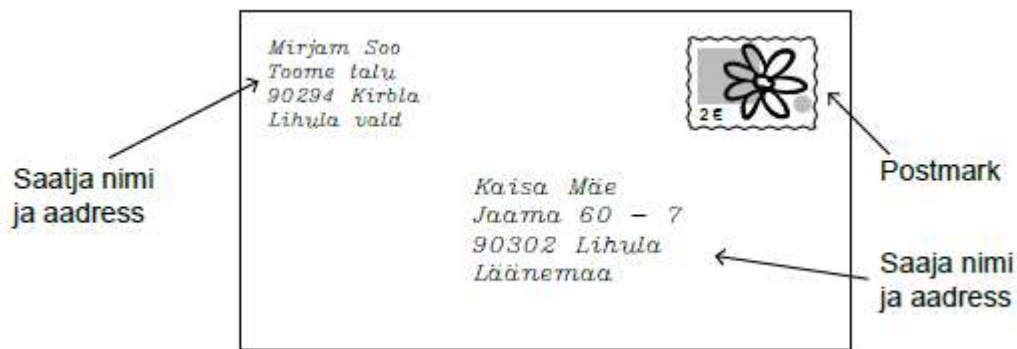
ei saa üle Emajõeest,

hea nõu siin kallim tõest.

- Tõmba luuletuses nimedele joon alla.

Luuletuses on 6 erinevat nime, aga alla tuleb joonida .

Harjutus 3. Uuri ümbrikku.

- Leia sõnadele seletus.

A) saatja –	B	inimene, kes saab kirja
B) saaja –	C	postikulude tasumist tõendav märk
C) postmark –	A	inimene, kes saadab kirja
D) aadress –	E	paberist valmistatud ümbri
E) ümbrik –	D	inimese elukoht või asutuse asukoht

Võimalusel tuua klassi mõni saadetud ümbrik ja seda enne harjutuse tegemist uurida.

- Vasta küsimustele lühidalt. Vastused leiad ümbrikult.
 - Kes saab kirja? **Kaisa Mäe**
 - Kes saadab kirja? **Mirjam Soo**
 - Mis linnas Kaisa elab? **Lihulas**
 - Mis vallas Mirjam elab? **Lihula vallas**
 - Kes elab korteris? **Kaisa**
 - Kes elab talus? **Mirjam**
 - Kus asub ümbrikul mark? **paremal üleval nurgas**
 - Kuhu kirjutatakse saatja aadress? **vasakusse üles nurka**
- Kirjuta enda aadress. Kujunda endale mark.

Vaadata koos Eesti Posti markide lehekülge <http://pood.post.ee/postmargid> või otsida otsingumootoriga postmarkide pilte, otsingusõna postmargid. Teha enda joonistatud postmarkide näitus.

Harjutus 4. Loe kutset ja kirjuta lausesse puuduvad sõnad. Kujunda kutse.

	<i>Armas sõber Kristo!</i> <i>Palun tule minu sünnipäevapeole</i> <i>25. novembril kell 15 Maiasmokkade</i> <i>mängumaale, mis asub Tamme 5.</i> <i>Pidu lõpeb kell 17.00.</i> <i>Palun teata, kui sa tulla ei saa,</i> <i>minu emale. Minu ema Riina</i> <i>telefon on 5100901.</i> <i>Sinu sõber Priit</i>
--	---

Priit kutsub sõbra **Kristo** oma sünnipäevale. Pidul toimub
25. novembril kell 15. Priidul on palju sõpru
ja ta ei pea oma sünnipäeva **kodus**. Ta kutsub sõbrad
Maiasmokkade mängumaale. Pidul kestab **kaks** tundi.

Harjutus 5. Tutvu busside sõiduplaaniga. Otsusta, kas lause on õige või vale. Kirjuta vastus joonele.

Busside sõiduplaan Pärnust		
Väljumine	Sihtkoht	Saabumine
6.00	Tallinn	7.55
6.20	Rakvere	10.20
8.30	Tartu	11.45
9.50	Kuressaare	13.15
12.00	Tallinn	13.50
15.30	Rakvere	18.57
16.10	Kuressaare	19.10
18.00	Tallinn	18.55
18.35	Kuressaare	21.30

1. Esimene buss väljub Pärnust Rakverre kell 12.00. **vale**
2. Viimane buss Tallinna väljub kell 18.00. **õige**
3. Kuressaarde saab Pärnust sõita kaks korda päevas. **vale**
4. Esimene buss jõuab Tartusse kell 7.55. **vale**
5. Kell 6.20 Pärnust Rakverre väljuv buss sõidab neli tundi. **õige**

Lasta õpilastel valed laused õigesti öelda.

Harjutus 6. Uuri raamatu „Marjakobar ja teisi setu muinasjutte” sisukorda.

SISUKORD

Saateks	3		
Kolm lambakest	6	<u>1</u>	lk
Rebane hanekarjas (viisiga)	7	<u>4</u>	lk
Rebane öömajal	11	<u>3</u>	lk
Kukk, kass ja kana (viisiga)	14	<u>5</u>	lk
Utekene ja hunt	19	<u>5</u>	lk
Jutt kitsest paari pojakesega	24	<u>4</u>	lk
Härja maja	28	<u>5</u>	lk
Vana koer	33	<u>4</u>	lk
Karu ja kolm õde	37	<u>7</u>	lk
Üheksa venda ja üks õde	44	<u>4</u>	lk
Sõepuder	48	<u>5</u>	lk
Marjakobar (viisidega)	53	_____	lk

- Arvuta muinasjuttude pikkused ja kirjuta lehekülgede arv joonele.
- Vasta küsimustele.

1. Missuguse jutu pikkust ei saa arvutada? „Marjakobar“
2. Milline jutt on kõige pikem? „Karu ja kolm õde“
3. Mis on kõige lühem muinasjutt? „Kolm lambakest“
4. Mitu juttu on sama pikad kui „Härja maja”? Kolm (koos „Härja majaga“ neli).
5. Millised arvud on muinasjuttude pealkirjades? 3, 9,1
6. Mitmendalt leheküljelt algab jutt, mis räägib õest ja vennast? 44. lk
7. Mitu muinasjuttu on viisistatud? Kolm.

Kuigi õpilased ei ole veel õppinud jutumärkide kasutamist, peaks õpetaja siin selgitama, mis need on ja miks neid märke siin kasutatakse.

Võimalusel tuua raamat klassi.

Harjutus 7. Loe, mis on haiku ja kuidas seda kirjutatakse.

Haiku on Jaapani luuletus, kus puuduvad riimid. Haikusid kirjutatakse looduse teemadel. Haiku on alati kolmerealine ja seda kirjutatakse nii, et esimeses reas on viis silpi, teises reas on seitse silpi, kolmandas reas on viis silpi.

Näiteks järgmised kaks talveluuletust on haikud.

*Oli talveöö
ja lumi sadas maha.
Äkki tuli torm.*

*Mulle meeldib talv.
Lumi on hõbehärmas.
Kõik on nii kaunis.*

- Kirjuta haiku talvest.
- Otsi talviseid postkaarte või pilte (näiteks ajakirjast, kalendrist) ja kleebi need siia oma haiku kaunistuseks.

Loovtöö koos illustreerimisega.

Harjutus 8. Kirjuta jutt päkapikust. Mõtle sellele pealkiri ja illustreeri oma jutt.

Elas kord väike päkapikk _____. Ta armastas
väga _____.
Ühel päeval aga juhtus nii, et _____

Aga õnneks lõppes kõik hästi ja päkapikk _____
sai jälle _____

Loovjutt koos illustreerimisega. Lapsed võiksid pärast oma töö ette kanda „autoritoolil“.

**autoritool on tool, mis pannakse klassi ette ja õpilasel on võimalik oma töö lugemise ajal seal istuda. Tool annab õpilasele kindlama tunde. Sobib hästi õpetaja tool ☺*

Loovtöö lugemist võib enne kodus harjutada.

TÄHESTIK, TV LK 46

Õpilastel on võimalik tuletada meelde/vaadata õigeid tähekujusid ja seoseid. Tühjad read on antud selleks, et vajadusel tähti harjutada.

TÄHESTIK

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg
Hh Ii Jj Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Šš
Tt Uu Vv Üü
Õõ Ää Öö Üü Xx Yy

Etteütluse kirjutamise metoodikat vaadata [õpetajaraamatust lk 9.](#)

1. Lauselõpumärk, täishääliku pikkus, täishäälikuühend

Liis elab mere ääres. Täna puhub tugev tuul. See on soe tuul. Päike paistab ja taevas on sinine. Kus sina elad?

2. Suur algustäht nimes, mida teeb?, mida teevad?

Õues on sügis. Rein korjab õunu. Riina riisub lehti. Ema ja isa töötavad põllul. Põllu ääres on kaasik. Seal kasvavad kased.

3. Mitmus, sulghäälik sõna alguses

Tallinn on Eesti linn. Majad on suured ja põnevad. Tänaval sõidavad trammid ja bussid. Taksod seisavad peatuses. Pered kiirustavad tööle ja kooli.

4. Suluta kaashääliku pikkus, kaashäälikuühend

Vanaemal on maal kanad. Ta annab neile teri. Väike Triin korjab munad korvi. Memmel on ka kirju lehm Punik. Punik sööb heina ja annab meile piima.

5. Ühesilbiline sõna

Kas te tulete meile külla? Hommikul oli maa märg ja tee porine. Ma teen teile teed ja panen mee tee sisse. See mesi on su onu oma.

6. I ja j sõnas

Juunis ja juulis on ilmad soojad. Marjul on janu ja ta tahab külma jooki. Isa toob talle kalja. Marju jookseb kiiresti ujuma.

7. Kellega? Millega?

Maa on kaetud jää ja lumega. Jänes on metsas uue valge kasukaga. Lapsed sõidavad suuskadega. Meie sõidame kelguga mäest alla. Tahan sõita koos sinuga.